

approach to research, which is relevant for the analysis of education management problems. The division of scientific disciplines accepted in the United States into four categories into exact / social sciences and theoretical / applied sciences is presented. The characteristics of the groups of these disciplines determine the focus of the topic, methodological strategies and research methods. The features of the direction of research in applied social sciences, which include education management, are outlined. It is found that understanding the applied significance of pedagogy and education management determines the spread of case studies. It also reveals the spread of world practice in the implementation of comparative studies of the problems of managing educational systems in other countries.

Key words: methodology of research, global experience in organizing research, education management, global trends in science, efficiency of scientific research, methodological paradigms, world research practice, research on education management problems.

УДК 378 : 37.01.09

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.32>

Степаненко О. К., Зарубіна А. В., Пономаренко Л. І.

БЕЗПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлено сутність понять «система безперервної освіти», «безперервна педагогічна освіта», «проєкт», «інноваційний проєкт». Визначено складові (безперервне навчання; компетентність; кваліфікація; потенціал до працевлаштування) та основні принципи розвитку безперервної педагогічної освіти (неперервність; поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду; інноваційність; прогностичність; гнучкість у реагуванні на суспільні зміни). Встановлено п'ять відносно самостійних підходів у трактуванні принципу безперервності в педагогічній освіті. Сформовано три етапи професійного становлення вчителя, які функціонують в органічній єдності, утворюючи систему: допрофесійна підготовка, професійна освіта, післядипломна освіта. Зазначено, що інноваційна політика як інструмент управління розвитком закладів післядипломної педагогічної освіти є вирішальним фактором інноваційної діяльності, одним із важливих елементів інноваційного процесу у вищій школі, який реалізується через інноваційні проєкти. Узагальнюючи теоретичні джерела виділено, що основу і зміст інноваційних освітніх проєктів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесення новотворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Наведено у якості державних ініціатив чотири інноваційних проєкти: освітній округ «Науково-навчальний комплекс (ННК) багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» (Кременчуцький регіон), регіональні конкурси продуктів інноваційної діяльності, «Створення системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом запровадження кредитно-модульної форми навчання» (Харківський регіон). З метою управління безперервною педагогічною освітою як інноваційним проєктом соціально-економічного розвитку регіону розроблено комплекс стратегій її модернізації (Стратегія розвитку педагогічної освіти в університетах різних типів; Стратегія університетизації (Universitisation) безперервної педагогічної освіти; Стратегія відповідальності за розвиток професійної педагогічної освіти; Стратегія створення соціальних інвестицій; Стратегія відповідності Концепції розвитку педагогічної освіти; Стратегія інноваційно-орієнтованого розвитку; Стратегія використання форсайту; Стратегія використання ресурсів ЮНЕСКО), заснований на базових європейських принципах: інноваційні методи викладання і навчання; нові базові знання та навички для всіх; нова система оцінки отриманої освіти; збільшення інвестицій в людські ресурси; розвиток наставництва і консультування; наближення освіти до будинку.

Ключові слова: освіта, безперервна педагогічна освіта, інноваційний проєкт, вчитель, особистісний розвиток, соціально-економічний розвиток.

Вступ. На тлі активних інноваційних процесів, що відбуваються в усіх сферах життя сучасної України, особливо помітним є посилення уваги суспільства до проблем освіти, підвищення її якості та значимості для всіх вікових груп. В першу чергу це стосується педагогічної освіти, яку оголошено пріоритетним напрямком модернізації вітчизняної освіти в цілому. Саме педагогічна освіта має забезпечити формування професійно компетентної особистості педагога, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, усвідомлювати особистісну і суспільну значимість педагогічної діяльності, нести відповідальність за її результати, сприяти соціальній стабільності і розвитку суспільства. Усвідомлення такої місії вимагає перегляду основних напрямків професійної підготовки майбутнього педагога, успішність якої багато в чому залежить від такого найважливішого чинника, як безперервна освіта особистості. Саме ідея «освіта впродовж усього життя» прийнята в якості базової в усіх реалізованих або запланованих реформах освіти. Повною мірою ця ідея належить до освіти вчителя, яка, з одного боку, відповідаючи потребам і запитам розвитку сучасного інформаційного суспільства, набуває статусу особливого механізму громадського і культурного розвитку регіону, з іншого – адекватна специфіці педагогічної діяльності і ролі особистості вчителя в педагогічному

процесі, які передбачають безперервне збагачення його професійної культури та особистісних якостей відповідно до ідеалів духовності, моральності та гуманістичного професіоналізму.

Метою статті є визначення основних регіональних інноваційних проєктів суспільного розвитку щодо безперервної педагогічної освіти та розробка комплексу стратегій її модернізації, яка заснована на базових європейських принципах.

Виклад основного матеріалу. Система безперервної освіти трактується як створення послідовних стратегій з метою забезпечення освітніх і навчальних можливостей для всіх людей впродовж усього життя. Частиною системи безперервної освіти є система безперервної професійної освіти (підготовки спеціаліста), яка включає [6, с. 130]:

- безперервне навчання – навчальну діяльність, що здійснюється впродовж усього життя для розвитку компетентності і кваліфікації;

- компетентність – знання, навички та виробничий досвід, що застосовуються і удосконалюються в конкретних умовах;

- кваліфікацію – офіційне вираження технічних або професійних навичок працівника, які визнаються на міжнародному, національному або галузевому рівні;

- потенціал до працевлаштування – рівень універсальних компетентностей і кваліфікацій, які підсилюють потенціал людини у використанні наданих освітою можливостей для отримання гідної роботи і закріплення на ній, досягнення прогресу на підприємстві і в своїй діяльності, а також для подолання проблем, викликаних змінами в технологіях та умовах на ринку праці.

У контексті нашого дослідження важливого значення набуває Концепція розвитку педагогічної освіти, яка є стратегічним документом, що визначає основні напрями розвитку безперервної педагогічної освіти в Україні [8].

Основними принципами розвитку безперервної педагогічної освіти визначено: неперервність, поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду, інноваційність, прогностичність, гнучкість у реагуванні на суспільні зміни.

На основі аналізу сучасних досліджень Н. Г. Калінікова виокремлює п'ять відносно самостійних підходів у трактуванні принципу безперервності в педагогічній освіті.

Перший підхід розглядає безперервну педагогічну освіту як «єдність формальної (інституційної) освіти і неформальної (самоосвіти), як створення широких умов для безперервного саморозвитку особистості педагога [4, с. 187].

Другий підхід розглядає безперервність як «націленість всіх елементів освітньої системи на цілісну особистість, що розвивається, проте в межах цього підходу принцип безперервності освіти змішується з принципом особистісної орієнтації, губиться в ньому [4, с. 187].

Третій підхід «ототожнює безперервність педагогічної освіти з її наступністю, з відсутністю розривів в окремих її ступенях [4, с. 188]. Цей підхід найчастіше використовується у публікаціях з проблеми безперервної педагогічної освіти.

Четвертий підхід «ототожнює безперервність педагогічної освіти з її адаптивністю [4, с. 188]. У центр цього підходу ставиться не сама сутність безперервності, оскільки вона є одним із засобів її реалізації.

П'ятий підхід «ототожнює безперервну педагогічну освіту з єдністю загального та професійного компонентів в підготовці вчителя, що покликане забезпечити єдність цілей соціалізації і професіоналізації, розвитку особистісних і професійних якостей, ключових, базових і функціональних компетентностей вчителя [4, с. 189].

Таким чином, за Н. Г. Калініковою, розглядаємо безперервну педагогічну освіту як один із засобів реалізації особистісної парадигми педагогічної освіти, що представляє собою систему умов для забезпечення безперервності професійно-особистісного розвитку вчителя, а саме наступність всіх ступенів професійно-педагогічної підготовки і підвищення кваліфікації; єдність формальної і неформальної професійно-педагогічної самоосвіти; єдність загальної і професійно-педагогічної освіти; безперервне оновлення всіх елементів системи педагогічної освіти у відповідності до мінливих умов життя.

Зауважимо, що науковець Г. Матушанський зазначає наступні принципи проєктування системи безперервної педагогічної освіти: принцип безперервності підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителя, в свою чергу, обумовлює принцип ступінчастості безперервної освіти (послідовного сходження від низьких кваліфікаційно-посадових рівнів до вищих); принцип поєднання безперервності і дискретності обумовлений тим, що в процесі безперервної освіти періоди самоосвіти чергуються з періодами інституціалізованої освіти; принцип індивідуалізації [7, с. 40].

Учений М. М. Піскар'юв відносить до числа основних принципів проєктування системи безперервної педагогічної освіти також принцип демократизму (дозволяє передбачити можливість доступу до різних організаційних форм навчання); принцип горизонтальної інтеграції (передбачає можливість отримання освіти в державних структурах і за їх межами); принцип інституціалізації (відображає необхідність створення нових інституціалізованих форм системи); принцип релевантності (забезпечує значущість безперервної освіти); принцип вибірковості (забезпечує можливість вибору особистістю навчальних програм, форм і видів безперервного навчання) [10].

Уважаємо необхідним при проєктуванні системи безперервної педагогічної освіти принцип варіативності у виборі засобів взаємодії суб'єктів навчального процесу, який вимагає такої організації професійної діяльності, яка відповідала б запитам самої особистості і суспільства. Засоби відбираються в залежності від мети і стратегічних завдань взаємодії. Основне правило взаємодії – ціннісно-сміслова рівність суб'єктів. Отже, під принципом будемо розуміти науково-обґрунтовані вимоги, що впливають із закономірностей і забезпечують успішне досягнення проєктованих цілей системи безперервної педагогічної освіти.

У межах безперервної педагогічної освіти розглядають три етапи професійного становлення вчителя, які функціонують в органічній єдності, утворюючи систему: допрофесійна підготовка, професійна освіта, післядипломна освіта.

Допрофесійна підготовка. Формування педагогічної освіченості, культури та ідеології учнів профільних класів педагогічної спрямованості ми розглядаємо як управління процесом розвитку особистості через включення її в сформовану культуру, соціальні відносини, що розвиває особистісно-орієнтований навчально-виховний процес. Виокремлення педагогічної освіченості, культури та ідеології як атрибутивної властивості сучасного випускника профільного класу педагогічної спрямованості загальноосвітньої школи є результатом широкої інтеграції багатьох видів освітньої діяльності та інноваційних змін в освіті: систематизація, проєктування, моделювання, інформаційна обробка та ін.

Основною формою залучення до педагогічних знань є курси за вибором, що інтегрують область предметних знань (наприклад, української мови, математики або фізики) з областю їх педагогічної інтерпретації в школі. Цікавим прикладом може бути елективний курс з математики, пов'язаний з розділом «Доказ теореми Пуанкаре». З одного боку, компонентом знаннєвої парадигми є сама теорема, способи її доказу, з іншого – це особистості математиків (Пуанкаре, Лобачевський та ін.), які (крім того, що були чудовими математиками) були і справжніми педагогами з високою людською та педагогічною культурою.

Професійна освіта. Безперервність професійної педагогічної освіти пов'язана з інтеграцією діяльності освітніх установ в умовах мережевої взаємодії, які створюють відкритий освітній простір, здатний задовольнити освітні потреби педагогів. Кожен з етапів безперервної педагогічної освіти має свою мету, завдання, спрямованість, реалізується різними освітніми установами через різноманітні форми діяльності, забезпечують мотивований вибір педагогічної професії, професійне становлення майбутнього педагога і його професійний розвиток.

Післядипломна освіта. У закладах післядипломної педагогічної освіти впроваджуються нові навчальні курси підвищення кваліфікації, інтерактивне навчання в малих групах слухачів, створено пункти дистанційної освіти тощо. Сприяє підвищенню фахового рівня педагогів упровадження в закладах післядипломної педагогічної освіти різноманітних форм навчання дорослих, зокрема таких, як рольові та ділові ігри, тренінги, діалого-дискусійні методи, проєктна діяльність, метод кейсів тощо [5, с. 112].

З метою оновлення змісту післядипломної педагогічної освіти науковцями і методистами закладів розроблено і запроваджено на курсах нові навчальні плани і програми підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів: Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (30 програм), Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти (11 програм), Кримський республіканський і Миколаївський обласні інститути ППО відповідно 8 і 2 програми [5, с. 114].

Особливу увагу у навчальних планах приділено питанням запровадження нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти, інклюзивного навчання, нових державних стандартів загальної початкової і базової та повної загальної середньої освіти, сучасних технологій роботи з обдарованими учнями. Значна увага надається створенню єдиної інформаційної мережі установ та закладів освіти впровадженню інноваційних освітніх проєктів в управлінську діяльність та навчально-виховний процес [6].

Заклади післядипломної педагогічної освіти активно співпрацюють з міжнародними установами, організаціями і беруть активну участь у міжнародних науково-практичних заходах (конференціях, семінарах, виставках і круглих столах) із залученням керівників різних міжнародних організацій, відомих учених та експертів. На сьогодні реалізується понад 60 міжнародних інноваційних освітніх програм і проєктів. Заклади післядипломної педагогічної освіти співпрацюють з колегами з Болгарії, Великої Британії, Данії, Індонезії, Італії, Канади, Росії, Румунії, Молдови, Грецької Республіки, Словаччини, США, Туреччини, Угорщини, Франції, Чехії, Швеції тощо [11, с. 65].

Відмітимо, що інноваційна політика як інструмент управління розвитком закладів післядипломної педагогічної освіти є вирішальним фактором інноваційної діяльності, одним із важливих елементів інноваційного процесу у вищій школі, що реалізується через інноваційні проєкти.

Розробка і реалізація стратегічних інноваційних проєктів, впровадження цифрових ресурсів вимагають розвитку регіональної системи безперервної педагогічної освіти у випереджаючому режимі на основі відомих принципів освіти дорослих, актуальність яких в цих умовах лише зростає – випереджаючого навчання; використання життєвого досвіду; елективності навчання; актуалізації результатів навчання; пріоритетності самостійного навчання.

На думку Н. П. Стрілковської, інноваційний проєкт – основна форма організації інноваційної діяльності і реалізації інноваційної політики вищого навчального закладу. Це комплекс заходів в межах повного інноваційного циклу, спрямований на створення конкретного інноваційного продукту чи послуги. В сучасному

розумінні проєкт – це те, що змінює наш світ. Інноваційний освітній проєкт – це проєкт, реалізація якого дозволить створити нові або модернізувати існуючі навчальні технології, продукти, обладнання, навчально-методичне забезпечення і засоби інформатизації навчально-освітнього процесу, структурні та інфраструктурні нововведення в сфері освіти, а також надавати нові освітні послуги і готувати спеціалістів, яких потребує ринок праці [12].

З нашої точки зору, найточнішим трактуванням інноваційного проєкту виступає чітка орієнтація на результативність заходів щодо створення нових або модернізації існуючих навчальних технологій, продуктів, обладнання, необхідність їх досягнення у визначений проміжок часу в умовах обмеженості ресурсного забезпечення.

Основу й зміст інноваційних освітніх проєктів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесення новостворених у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Інноваційну та проєктно-впроваджувальну діяльність поєднують, тому що вони мають на меті оновлення педагогічного процесу. Проте інноваційна діяльність не зводиться тільки до застосування інновацій, а охоплює і процес їхнього розроблення, дослідно-експериментальної перевірки, тоді як проєктно-впроваджувальна діяльність дає відповіді на питання: які «новостворення» вибрати та як їх ефективно «вносити» у педагогічний процес [3].

У якості державних ініціатив запущено інноваційні проєкти, з яких розглянемо чотири: освітній округ «Науково-навчальний комплекс (ННК) багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» (Кременчуцький регіон), регіональні конкурси продуктів інноваційної діяльності, «Створення системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом запровадження кредитно-модульної форми навчання» (Харківський регіон).

Комплексний характер проєктування безперервності профільно-професійної освіти регіону в межах інноваційного розвитку соціально-економічних систем забезпечує творче начало особистості як умову і результат самоорганізації на засадах освітньої перспективи. Інноваційний соціально-економічний характер розвитку території при цьому набуде тенденції виходу з кризи, руху до стану особистісної гармонії з самим собою, регіоном, життям. Так, наприклад, до складу освітнього округу «Науково-навчальний комплекс (ННК) багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» увійшли освітні заклади Кременчуцького регіону (всього – 26), засновані на різних формах власності [1].

Поетапне упровадження в практику регіону освітнього округу «Науково-навчальний комплекс багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» передбачає [2]:

- початковий етап («зародження») (2011–2013 рр.) – створення робочої структури ННК, встановлення основного і допоміжних процесів та сфери управління; встановлення сфери інноваційного розвитку ННК, розробка моделей, підходів до критеріїв, умов функціонування, структури локальних експериментів;

- етап «становлення 1» (2013–2015 рр.) – концептуалізація розвитку ланок структури ННК, встановлення основного і допоміжних процесів та сфери управління для окремих ланок та вироблення регуляторної політики; встановлення сфери інноваційного розвитку для учасників ННК, теоретична розробка моделей, критеріїв, умов функціонування, здійснення локальних експериментів, впровадження новацій;

- етап «становлення 2» (2015–2016 рр.) – ННК «розуміє себе» і «свідомо діє» в напрямі мети. Діють критерії самооцінки розвитку складної системи поелементно. Діє спорадична саморегуляція і самокоординація діяльності між членами ННК і в середині структур, яка потребує наукової підтримки;

- етап розвитку (лінійне зростання) – «поява інновацій – 1 (виконавців)» (2016–2022 рр.);

- етап розквіту – «поява інновацій-2 (освітній продукт – творча особистість школяра-студента)+вторинне зародження» (2022–2024 рр.);

- етап саморозвитку (нелінійне зростання – логістична крива Фернхюльста) – «поява інновацій-2 – самоорганізація процесу» – 2024 – до наповнення новою якістю – до 2033 року.

Тож, відповідно до обраної стратегії на Кременчуччині відбувається створення реальних освітніх та наукових цінностей, що відповідатимуть викликам часу та забезпечуватимуть соціально-економічну систему регіону проєктивно-продуктивними кроками навчання з наданням усім зацікавленим нової педагогічної освіти.

Одним із механізмів поширення інноваційного досвіду є регіональний конкурс продуктів інноваційної діяльності, заснований обласними державними адміністраціями. Інший механізм трансляції освітнього нововведення – його подання на науково-практичних конференціях, у т.ч. у формі публікацій: так, частка педагогів, які беруть участь у регіональних науково-практичних конференціях пам'яті народного вчителя В. О. Сухомлинського, щорічно збільшується на 15–20%. Зростає активність публікації педагогів-учасників ННК і у фахових наукових виданнях; актуалізація освітнього запиту з боку педагогічних працівників на підвищення кваліфікації з метою отримання компетенцій, необхідних при введенні новацій в освітню діяльність [12].

Харківською академією неперервної освіти з 2008 року впроваджується пілотний інноваційний програмно-цільовий проєкт «Створення системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом запровадження кредитно-модульної форми навчання». Метою проєкту є покращення якості

підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти та забезпечення на цій основі неперервного, мобільного розвитку педагогів, підвищення результативності післядипломної педагогічної освіти, і, як результат, посилення конкурентоспроможності всієї регіональної системи освіти. Згідно з програмою дослідження за пілотним проектом були визначені такі організаційно-педагогічні умови запровадження системи неперервної освіти педагогів: уведення кредитно-модульної системи навчання, пролонгованої впродовж усього міжкурсового (міжатаестаційного) періоду; диверсифікація організаційних форм підвищення кваліфікації, створення для педагогічних працівників відповідних умов для вибору змісту і форм навчання; модернізація та оновлення навчальних програм, навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації; вдосконалення варіативної складової навчальних планів і програм курсів підвищення кваліфікації; модернізація методів і форм навчання педагогічних працівників; осучаснення навчально-матеріальної бази академії; вдосконалення мережної взаємодії та активізація співпраці інституту з районними (міськими) методичними кабінетами (центрами); створення для педагогів можливостей постійно працювати в мережі Інтернет; організація дистанційного навчання; використання засобів стимулювання неперервного навчання та формування відповідних мотивацій (індивідуальний навчальний план, залікова книжка на термін навчання за кредитно-модульною системою післядипломної педагогічної освіти тощо); розробка й запровадження різних форм моніторингу успішності навчання педагогів у системі неперервної освіти [9].

Враховуючи вищезазначене, одним із головних завдань педагогічної освітньої політики України є гарантія якісної та доступної освіти для всіх громадян країни, міжнародна взаємодія та співпраця у галузі освіти та науки. Тому з метою управління безперервною педагогічною освітою як інноваційним проектом соціально-економічного розвитку регіону нами розроблений комплекс стратегій її модернізації, заснований на базових європейських принципах: інноваційні методики викладання і навчання; нові базові знання та навички для всіх; нова система оцінки отриманої освіти; збільшення інвестицій в людські ресурси; розвиток наставництва і консультування; наближення освіти до будинку.

Стратегія розвитку педагогічної освіти в університетах різних типів. Преактивний університет поєднує ознаки дослідницького, інноваційного та підприємницького типів університету: проектування процесу професійної підготовки на основі толерантності, демократії, прав особистості, соціальної підтримки, безпеки, різноманіття градуальних програм (магістерські, докторські, постдокторантура) на основі прогресивного досвіду проектування систем, моделей педагогічної освіти. Формування інноваційної системи в галузі управління педагогічною освітою складають особливу категорію комплексних інноваційних проектів ряду асоціацій: The Australian Teacher Education Association (ATEA); The American Association of Colleges for Teacher Education (AACTE); Comparative and International Education Society (CIES); International Society for Technology in Education (ISfTE); Universities Council for the Education of Teachers (UCET); European Teacher Educational Network (ETEN); International Society for Teacher Education (ICET); The Center for the Study of Teaching and Policy - consortium of several major universities: Stanford University, University of Michigan, University of Pennsylvania, and University of Washington (lead institution).

Стратегія університетизації (Universitisation) безперервної педагогічної освіти: політика в підготовці педагогічних кадрів і взаємини з автономією ЗВО. Багаторівневе утворення відкриває нові можливості підготовки педагогів саме в університетському сегменті вищої освіти: проектування науково обґрунтованої освітньої політики в галузі педагогічної освіти; педагогічна освіта в університеті – це відкрита динамічна система: створення професійних, дослідницьких спілок з розвитку педагогічної освіти; наявність моніторингу та аналізу розвитку педагогічної освіти в університеті; менеджмент знань (управління знаннями) в розвитку педагогічних наук і педагогічної освіти; педагогічна освіта як компонент глобального простору підготовки педагогів в університетському сегменті освіти; домінуючі функції освітньої і дослідницької діяльності в підготовці педагогів в університетському сегменті освіти; нова професійна культура педагогів освітніх установ різних типів: початкової та середньої професійної освіти, університетів, що реалізують програми педагогічної освіти.

Стратегія відповідальності за розвиток професійної педагогічної освіти. Розширення простору професійної педагогічної освіти – пріоритет підготовки педагога загальної освіти, педагогічних працівників середньої професійної освіти, науково-педагогічних кадрів ЗВО. Підвищення професійного рівня та кваліфікації працівників професійної педагогічної освіти – розробка авторських і корпоративних освітніх програм.

Стратегія створення соціальних інвестицій. Проектування освітніх програм для навчальної міграції. Визначення головних проблем в сфері додаткової педагогічної освіти з урахуванням ситуації в освіті дорослих. Розробка великомасштабних проектів додаткової педагогічної освіти: освіта педагогів з урахуванням різноманіття культур; узагальнення нових ідей, досвіду та результатів досліджень освіти педагогів в умовах розвитку економіки знань; соціально-економічна роль університетів.

Стратегія відповідності Концепції розвитку педагогічної освіти. Відповідність Концепції розвитку педагогічної освіти на основі методів фокус-груп, Дельфі, експертних оцінок, методів розвитку цілісності професійного педагогічного простору. Основні завдання держави у якості гаранта педагогічної освіти високого рівня складаються у здійсненні фундаментальних академічних досліджень (творча); в професійній підготовці фахівців (педагогіко-прикладна); в поширенні знань серед населення (просвітницька, загальноосвітня); в поширенні культурних цінностей (культурологічна).

Стратегія інноваційно-орієнтованого розвитку. Інноваційні ідеї, актуальні для розвитку безперервної освіти в педагогічному університеті. Ознаками інноваційно-орієнтованого розвитку професійної педагогічної освіти є: інформаційні потоки, глобальна економіка, глобальна культура, освіта впродовж усього життя, світовий ринок праці, можливість пересування для всіх, відповідність до мінливого суспільства, відкриті плани, нові мережеві спільноти та ін. Отже, система вищої педагогічної освіти, в свою чергу, потребує оновлення цілей і цінностей професійної освіти, вимагає інноваційних підходів до досягнення ефективності підготовки вчительських кадрів.

Стратегія використання форсайту. Серед ідей, які закладаються в основу сучасної освітньої стратегії, виділяються концепції форсайту і освітніх кластерів. Освітній форсайт – це специфічний метод прогнозування та планування, управління знаннями. Пріоритети форсайту є орієнтирами для становлення педагогічних інститутів міст як базових вузів регіонів в інноваційному розвитку безперервної професійної педагогічної освіти. Саме форсайт дає практичну можливість розробляти найбільш актуальні освітні, наукові, інноваційні, соціальні перспективні проблеми, вирішення яких необхідне для побудови системи безперервної професійного педагогічної освіти в регіоні з урахуванням положень Стратегії соціально-економічного розвитку окремих регіонів України.

Стратегія використання ресурсів ЮНЕСКО. Створення у базових регіональних вузах кафедр ЮНЕСКО із інноваційної модернізації безперервної педагогічної освіти; створення центрів із підготовки управлінських і педагогічних кадрів з використанням ресурсів ООН, ЮНЕСКО (тема ЮНЕСКО «Форсайт і передбачення»); створення територіальних центрів із підготовки педагогічних кадрів в рамках програм ЮНЕСКО.

Висновки. Таким чином, реалізація будь-якого інноваційного проекту суспільного розвитку значуща не лише самим процесом, управлінням і забезпеченням умов його реалізації, а також і ефективним використанням отриманих результатів в освітньому процесі (в конкретному випадку – у допрофесійній підготовці, професійному та післядипломному навчанні педагогічної спрямованості). У результаті для подальшого розвитку безперервної педагогічної освіти можна виділити такі теоретичні положення:

- основними ознаками цілісної характеристики безперервної педагогічної освіти є багатоетапність, додатковість, маневреність, спадкоємність, інтегративність і гнучкість;
- соціальне значення безперервної педагогічної освіти визначається як функціями освіти в суспільстві взагалі, її складною детермінованістю безлічі факторів, так і ставленням людини до неї, сприйняттям освіти з позиції особистих інтересів і потреб;
- безперервну педагогічну освіту необхідно розуміти як умову інноваційного соціально-економічного розвитку і збагачення особистості, як умову успішного поєднання потреб особистості людини і суспільства;
- педагогічна освіта одночасно безперервна і дискретна, при цьому її рівні, будучи дискретними, являють собою ієрархічні шаблі безперервного розвитку особистості;
- умовою безперервності педагогічної освіти є спадкоємність досягнутих теоретичних знань і професійного досвіду, що представляють собою на кожному новому освітньому етапі основу для досягнення наступного рівня розвитку;
- реалізація безперервної педагогічної освіти веде до розвитку і задоволенню потреб особистості в освіті, які об'єднують потреби у трудовій діяльності, духовній культурі, суспільно-політичній та професійно-педагогічній діяльності, спілкуванні тощо, і передбачає не тільки зростання професійно-педагогічної кваліфікації, а й оволодіння особистістю філософською, політичною, художньою, педагогічною культурою та підвищення її соціальної активності; вирішує завдання відтворення професійно-педагогічних кадрів, що задовольняють потреби держави.

Використана література:

1. Бобер І. М. Від інноваційного змісту і технологій освіти до інноваційного прогресу. *Від інноваційного змісту і технологій освіти до інноваційного прогресу: зб. наук. пр. Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Кременчук: ПП Щербатих, 2013. С. 10–12.
2. Бобер І. М. Проект «Профільна освіта регіону» – діє на Кременчуччині. *Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. пр. Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Полтава: ПОШПО, 2014. Вип. 6. С. 268–272.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
4. Калиникова Н. Г. Непрерывное педагогическое образование как парадигма. *Знание. Понимание. Умение*. 2005. № 3. С. 186–189.
5. Клясен Н. Л. Діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах реалізації національної стратегії розвитку освіти в Україні. *Педагогічний альманах*. 2013. Вип. 20. С. 110–116.
6. Локшина О. Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації України. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 3–4. С. 127–132.
7. Матушанский Г. К концептуальным основам системы непрерывного образования вузовских преподавателей. *Alma mater*. 2000. № 11. С. 40–45.
8. Наказ міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 № 776 «Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 16.08.2021).
9. Олійник В. Система післядипломної педагогічної освіти України: стратегія розвитку. *Освіта на Луганщині: науково-методичний журнал*. 2009. № 2 (31).

10. Пискарев Н. Н. Непрерывная подготовка учителей основ безопасности жизнедеятельности к обучению школьников безопасности дорожного движения: дис. ... канд. пед. наук. Тула, 2002. 192 с.
11. Самодрин А. П. Формування навчально-освітнього простору регіону: монографія. Кременчук: ПП Шчербатыкх, 2006. 456 с.
12. Стрілковська Н. П. Інноваційний проєкт як форма реалізації інноваційної політики вищого навчального закладу. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/11268/1/35.pdf> (дата звернення: 15.08.2021).

References:

1. Bober I. M. (2013) Vid innovatsiinoho zmistu i tekhnolohii osvity do innovatsiinoho prohresu [From innovative content and educational technologies to innovative progress]. Vid innovatsiinoho zmistu i tekhnolohii osvity do innovatsiinoho prohresu: zb. nauk. pr. Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii. Kremenchuk: PP Shcherbatykh, 10-12 [in Ukrainian].
2. Bober I. M. (2014) Proekt «Profilna osvita rehionu» – diie na Kremenchuchchyni [The project "Profile education of the region" – operates in the Kremenchug region]. Tekhnolohii intehratsii zmistu osvity: zb. nauk. pr. Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii. Poltava: POIPPO, 6, 268-272 [in Ukrainian].
3. Dychkivska I. M. (2004) Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademvydav, 352 s. [in Ukrainian].
4. Kalynykova N.H. (2005) Nopreryvnoe pedahohicheskoe obrazovanye kak paradyhma [Continuing pedagogical education as a paradigm.]. Znanye. Ponymanye. Umenye [Knowledge. Understanding. Skill], 3, 186-189 [in Russian].
5. Kliashen N. L. (2013) Diiialnist zakladiv pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v umovakh realizatsii natsionalnoi stratehii rozvytku osvity v Ukraini [Activities of institutions of postgraduate pedagogical education in the conditions of realization of the national strategy of development of education in Ukraine]. Pedahohichniy almanakh [Pedagogical almanac], 20, 110-116 [in Ukrainian].
6. Lokshyna O. (2018) Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v umovakh yevropeizatsii Ukrainy [Quality of High Education provision in terms of europeanisation of Ukraine]. Nopreryvna profesiina osvita: teoriia i praktyka [Continuing Professional Education: Theory and Practice], 3-4, 127-132 [in Ukrainian].
7. Matushanskyi H. (2000) K kontseptualnym osnovam systemy nepreryvnoho obrazovanyia vuzovs'kykh prepodavatelei [On the conceptual foundations of the system of continuing education of university teachers]. Alma mater, 11, 40-45 [in Russian].
8. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on approval of the concept of development of pedagogical education № 776 (2018, July 16). Reteved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> [in Ukrainian].
9. Oliinyk V. (2009) Systema pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity Ukrainy: stratehiia rozvytku [The system of postgraduate pedagogical education of Ukraine: development strategy]. Osvita na Luhanshchyni : naukovy-metodychnyi zhurnal [Education in Luhansk region: scientific and methodical magazine], 2 (31) [in Ukrainian].
10. Pyskarev N.N. (2002) Nopreryvnaia podhotovka uchyteliei osnov bezopasnosti zhyznediatelynosti k obucheniyu shkolykov bezopasnosti dorozhnoho dvyzhenyia [Continuous preparation of teachers of basics of life safety for training of school students of road safety]: dys. ... kand. ped. nauk. Tula, 192 s. [in Russian].
11. Samodryn A.P. (2006) Formuvannia navchalno-osvitnoho prostoru rehionu [Formation of educational space of the region]. Kremenchuk : PP Shcherbatykh, 456 s. [in Ukrainian].
12. Strilkovska N. P. Innovatsiinyi proekt yak forma realizatsii innovatsiinoi polityky vyshchoho navchalnoho zakladu [Innovative project as a form of implementation of innovation policy of a higher educational institution]. Reteved from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/11268/1/35.pdf> [in Ukrainian].

Stepanenko O. K., Zarubina A. V., Ponomarenko L. I. Continuous pedagogical education in the context of innovative projects of social development

The article highlights the essence of the concepts «system of continuing education», «continuing pedagogical education», «project», «innovative project». The components (continuing education; competence; qualification; employment potential) and basic principles of continuing pedagogical education (continuity; combination of national educational traditions and the best world experience; innovation; predictability; flexibility in responding to social change) are identified. Five relatively independent approaches to the interpretation of the principle of continuity in teacher education have been established. Three stages of professional development of a teacher are formed, which function in organic unity, forming a system: pre-professional training, professional education, postgraduate education. It is noted that innovation policy as a tool for managing the development of postgraduate pedagogical education is a decisive factor in innovation, one of the important elements of the innovation process in higher education, which is implemented through innovative projects. Summarizing the theoretical sources, it is highlighted that the basis and content of innovative educational projects is innovative activity, the essence of which is to update the pedagogical process, the introduction of innovations in the traditional system, which provides the highest degree of pedagogical creativity. Four innovative projects are presented as state initiatives: educational district «Scientific and educational complex (NPC) of multilevel continuing education» Profile education of the region» (Kremenchug region), regional competitions of innovative products, «Creation of a system of continuous professional development of teachers through credit modular form of education» (Kharkiv region). In order to manage continuing pedagogical education as an innovative project of socio-economic development of the region, a set of strategies for its modernization has been developed; Strategy of compliance with the Concept of development of pedagogical education; Strategy of innovation-oriented development; Strategy of use of foresight; Strategy of use of UNESCO resources), based on basic European principles: innovative methods of teaching and learning; new basic knowledge and skills for all; new system of evaluation of received education; increase investment in human resources; development of mentoring and counseling; bringing education closer to home.

Key words: education, continuous pedagogical education, innovative project, teacher, personal development, socio-economic development.